

Ministerie van Justitie
mevrouw drs. M.C.F. Verdonk
Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

Reclassering Nederland
Landelijk kantoor

Vivaldiplantsoen 100-200
3533 JE Utrecht
Postbus 8215
3503 RE Utrecht
(T) 030 232 49 49
(F) 030 232 49 51
(I) www.reclassering.nl

Datum 10 januari 2007
Onderwerp zaak J.C.
Briefnummer 07.011/SvG/HD
Contactpersoon Sjef van Gennip

Geachte mevrouw Verdonk,

Op 7 december 2006 heb ik uw collega, de heer Hirsch Ballin, geïnformeerd dat de J.C., thans verdachte van de moord op Jesse Dingemans van vrijdagochtend 1 december, tot de zomer van 2006 onder toezicht stond van Reclassering Nederland. Dat was voor mij aanleiding om navraag te doen naar dit toezicht. Hoewel deze verdachte ten tijde van het misdrijf niet meer onder toezicht stond en ook niet meer in een proeftijd zat, heb ik op grond van de informatie die mij in de loop van week 49 bekend werd, besloten tot het uitvoeren van een uitgebreid intern onderzoek. Tevens heb ik de heer Steenhuis, voormalig Procureur-Generaal, ook verzocht een intern onderzoek uit te voeren. In deze brief informeer ik u over de resultaten van dat onderzoek, de conclusies die ik er aan verbind en de maatregelen die ik tref.

Bij reclasseringstoezicht staan beheersing van risico's voor een veiliger samenleving, daar waar nodig (en opgelegd door justitiële autoriteiten) gecombineerd met werken aan gedragsverandering, centraal. Het accent ligt op het zogenaamde risicomanagement. Onder toezicht staan van de reclassering betekent dat een dader zich aan de opgelegde voorwaarden, aanwijzingen en afspraken houdt. De reclassering begeleidt de dader/verdachte en controleert of hij/zij zich aan de voorwaarden en daarop gebaseerde afspraken houdt. De vraag aan de heer Steenhuis is samengevat of de bemoeienis van Reclassering Nederland in de zaak J.C. naar behoren is uitgevoerd. Dit duurde vanaf het moment dat het voorlichtingsrapport van de reclassering is uitgebracht tot het einde van de proeftijd en

daarmee officieel het einde van het reclasseringstoezicht, te weten 10 oktober 2006.

Resultaten van het onderzoek

De heer Steenhuis concludeert dat het vonnis, voor zover Reclassering Nederland een verantwoordelijkheid droeg, niet door de betrokken medewerkers is uitgevoerd. Hij stelt vast dat de inhoud van het vonnis en dan met name de opgelegde bijzondere voorwaarden nauwelijks een rol heeft gespeeld bij het vormgeven van het toezicht. Aan datgene wat de rechtbank als tweede bijzondere voorwaarde had opgenomen – dat de veroordeelde zich ambulant zou laten behandelen in de Forensisch therapeutische kliniek Groot Batelaar te Lunteren of een soortgelijke kliniek gedurende de proeftijd – is geen inhoud gegeven.

De heer Steenhuis constateert voorts dat het verplichte reclasseringstoezicht (vervroegd) als geslaagd is afgesloten en als zodanig aan het OM gemeld. Deze handeling van de betrokken medewerkers van Reclassering Nederland verbaast de heer Steenhuis, omdat in het verplichte reclasseringscontact niet is gebeurd wat de rechtbank in het vonnis heeft bepaald. Het alternatief (terugvalpreventietraining en trainingen gericht op sociale vaardigheden bij Exodus en De Waag) dat is gekozen, is op zijn minst niet correct afgerond en J.C. heeft tijdens de proeftijd gerecidiveerd. De basis voor de conclusie van betrokken medewerkers dat het toezicht is geslaagd, ontbreekt, zo constateert de heer Steenhuis. Hij resumeert dat bij de betrokken medewerkers sprake is geweest van grote onzorgvuldigheid en kwalificeert het handelen als gemakzucht en desinteresse voor het vonnis van de rechtbank. Dat dit heeft kunnen gebeuren zo concludeert hij, heeft ook te maken met de terughoudendheid bij de begeleiding van en het toezicht op de verantwoordelijke medewerker. Dit tegen de achtergrond van een hoge caseload. De conclusies van de heer Steenhuis worden als volgt toegelicht.

Achtergrond bij het feitenrelaas

De leidende rol van het vonnis, als titel voor het reclasseringstoezicht, blijkt in deze zaak niet of nauwelijks te bestaan. De direct betrokken medewerkers hebben het vonnis niet gezien en er ook niet naar gevraagd. Niemand heeft ook het psychologische rapport gelezen waarop het vonnis in belangrijke mate was gestoeld (dit psychologische rapport was opgesteld nadat een andere reclasseringswerker uit de regio Breda/Middelburg de noodzaak ervan had geadviseerd, voordat de zitting zou plaatsvinden. Dit psychologische rapport heeft tot voor kort in het fysieke dossier in de unit Breda gelegen en is niet opgevraagd door de toezichthoudende reclasseringswerker uit Den Haag om zijn taken uit te voeren). Het psychologische rapport én het voorlichtingsrapport leggen beide de vinger op de zere plek en

laten niets aan duidelijkheid te wensen over om inzicht te krijgen in het gedrag van J.C. Deze informatie was zeer relevant voor het verdere verloop van het reclasseringstoezicht.

De heer Steenhuis benoemt vijf essentiële momenten in het onderzochte reclasseringstoezicht. De toezichthoudende reclasseringswerker, evenals de controlerende en eindverantwoordelijke functionarissen hebben – om terug te keren van de ingeslagen onjuiste invulling van het toezicht – deze momenten voorbij laten gaan. Deze momenten waren samengevat:

1. Plaatsing van J.C. in het Penitentiaire Programma (het tijdens de detentie gevolgde programma, PP genoemd) bij Exodus, te Den Haag;
2. De overgang van het PP naar de periode van proeftijd en toezicht (ingangdatum van de door de rechtbank opgelegde proeftijd en het toezicht op de naleving van de bijzondere voorwaarde van behandeling als voornoemd);
3. Het eenzijdig terugtrekken door J.C. uit de terugvalpreventietraining van De Waag en het Exodusprogramma; Het recidiveren van J.C. tijdens de proeftijd;
4. Het verplichte reclasseringstoezicht vervroegd met de titel 'geslaagd' afrapporteren aan het Openbaar Ministerie.

Rondom deze momenten mocht extra alertheid van de reclassering worden verwacht (aangezien dit controle -en beslistmomenten zijn). Ondanks de waarschuwingen uit het psychologische rapport en het nauwkeurig opgestelde voorlichtingsrapport van de reclassering zelf, raakt op deze momenten de toezichthoudende reclasseringswerker niet in een hogere staat van paraatheid. Integendeel, hij baseert zich op verhalen van J.C. zelf, waarbij de tenuitvoerlegging van het vonnis steeds verder op de achtergrond raakt. In plaats van bijvoorbeeld (twee)wekelijkse face-to-face gesprekken te voeren met J.C., blijkt uit onderzoek dat er in 2005 (geregistreerd in CVS) aantoonbaar slechts vijfmaal en in 2006 slechts tweemaal contact is geweest tussen J.C. en de toezichthoudende reclasseringswerker. In februari 2006, twee maanden na de zitting vanwege de recidive, start de reclasseringswerker met de voorbereiding van het vervroegd afronden van het toezicht. Feitelijk wordt dan op 19 juli, drie maanden voor het einde van de proeftijd, het toezicht als geslaagd afgerond.

Mijn conclusies naar aanleiding van het onderzoek

Reclasseringstoezicht is via een daartoe vastgestelde procedure gestructureerde controle en begeleiding van een dader/verdachte om ervoor te zorgen dat hij doet wat volgens een justitiële beslissing aan hem is opgelegd. Voor de reclasseringsmedewerkers bestaan daarvoor bekende richtlijnen en protocollen. Wie onder toezicht van

de reclassering staat, moet zich aan de voorwaarden, aanwijzingen en afspraken houden. De reclassering controleert via de daartoe vastgestelde procedures iemands doen en laten om na te gaan of hij zich aan het vonnis en de daarop gebaseerde aanwijzingen en afspraken houdt en begeleidt betrokkene daarbij. Toezicht is een middel om risico's te beheersen en gedrag te veranderen, met als uiteindelijk doel om recidive te verminderen. Langs deze inhoudelijke visie over de werkwijze van de reclassering licht ik mijn conclusies nader toe.

Op grond van de door mij ingestelde onderzoeken, waaronder het onderzoek van de heer Steenhuis blijkt mij dat het vonnis niet is uitgevoerd. Voorts concludeer ik op de tweede plaats dat de behandeling door J.C. eenzijdig is gestaakt en de toezichthoudende reclasseringswerker dit ten onrechte niet heeft gemeld aan het OM. Ten derde is de toezichthoudende reclasseringswerker ten onrechte akkoord gegaan met het niet afmaken van de behandeling. Ten vierde heeft de medewerker de reclasseringsactiviteiten beëindigd voor het einde van de proeftijd en het OM onjuist geïnformeerd. Het causale verband tussen deze zaak en het droeve gebeuren in Hoogerheide staat niet vast. Niemand zal ooit weten hoe J.C. zou hebben gehandeld na de proeftijd, wanneer hij de therapie zou hebben gevolgd en afgerond. Het ontslaat ons echter niet van de verplichting om tijdens het reclasseringstoezicht al het mogelijke te doen wat er van de reclassering verwacht kan worden. Ik stel dan ook vast dat interne voorschriften met voeten zijn getreden.

Aangezien medewerkers voldoende op de hoogte zijn van de te volgen procedures en zij daar geregeld op gewezen zijn, is het opvallend dat de toezichthoudende reclasseringswerker het vonnis niet heeft uitgevoerd. In het systeem van de taakuitoefening zijn twee belangrijke inhoudelijke controlemomenten ingebouwd. Twee controlerende medewerkers, het betreft de unitmanager en de werkbegeleider, hebben beiden niet geconstateerd dat de taakuitoefening zowel inhoudelijk als procedureel niet juist was.

Ik constateer dat de betrokken medewerkers hebben gefaald bij het uitvoeren van het reclasseringstoezicht. Er waren - zoals de heer Steenhuis in het onderzoek aangeeft - vijf duidelijk momenten in het gehele traject dat de betrokken medewerker(s) hun ingeslagen koers hadden kunnen aanpassen aan het vonnis van de rechtbank. Dit is nagelaten. Wanneer een reclasseringswerker zich niet houdt aan de geldende procedures, richtlijnen en protocollen bij het houden van toezicht; wanneer een reclasseringswerker onze opdrachtgevers niet en/of onjuist informeert en wanneer controlerende functionarissen niet controleren, dan tref ik - ook ingrijpende - arbeidsrechtelijke - maatregelen.

Maatregelen

Verdere protocollering van toezicht alleen vormt niet de oplossing. Investeren in de opvatting en denkbeelden van groepen reclasseringswerkers over wat van de reclassering anno 2006 wordt verwacht is even relevant als het noodzakelijk actualiseren van normen en beschikbare tijd van- en verbeteren van ondersteunende elektronische hulpmiddelen bij het reclasseringstoezicht. Het is, na de forse kwalitatieve verbeteringen van de andere diensten van de reclassering (te weten de werkstraffen, de diagnose & advies en de gedragsinterventies) hoog tijd om ruim te investeren in het reclasseringstoezicht.

Het reclasseringstoezicht wordt namelijk in de loop van de jaren meer complex en neemt in omvang toe. De maatschappij verhardt. Daders zijn jonger, gewelddadiger, hebben steeds vaker ernstige psychische stoornissen en de delicten worden ernstiger. Kortom de dadergroep kampt steeds meer met grotere problemen. Deze maatschappelijke problematiek vraagt om intensiever toezicht en scherpere controle. Dit betekent in de praktijk dat zogenaamde face-to-face gesprekken met daders en andere vormen van controle momenten intensiever moeten. Differentiatie van de uitvoering van het toezicht op basis van risicotaxatie in combinatie met standaardisering is noodzakelijk. De heer Steenhuis sluit hierbij aan met zijn aanbevelingen. Deze gaan over het centraal stellen van het vonnis, standaardiseren van de informatie, aanbrenge van een scherp onderscheid tussen de verschillende varianten van toezicht en serieus kijken of de werklust niet te hoog is, om zo de gewenste kwaliteit te realiseren. De sterke oriëntatie op productie leidt volgens de heer Steenhuis niet zelden tot onverantwoorde hoge caseload, niet alleen bij de werkers, maar ook bij de werkbegeleiders en de unitmanagers. Op dit moment heeft de reclassering gemiddeld 30 uur per half jaar beschikbaar voor een regulier toezicht. Ter vergelijking krijgt de reclassering binnenkort 120 uur beschikbaar voor het toezicht op tbs-gestelden.

Ik wil graag op korte termijn met u van gedachten wisselen over een adequaat antwoord op de geschetste ontwikkelingen, aanbevelingen en maatregelen.

De belangrijkste maatregelen, waarvan sommige al in gang zijn gezet, zijn, naast het volgen van de aanbevelingen van de heer Steenhuis:

- Het vonnis dient uitgevoerd te worden zoals opgelegd. Alle huidige toezichten worden onder meer doorgelicht op de uitvoering van het vonnis.
- Toezicht houden is een vak apart. Voortzetting van de al ingezette specialisatie en differentiatie van toezicht (zowel van reclasseringswerkers, werkbegeleiders en unitmanagers);

- Gestandaardiseerde varianten van toezicht ontwikkelen (en indien nodig de normering daarop aanpassen);
- verscherping van bestaande procedures en regelgeving;
- (Extra) opleiden van reclasseringswerkers;
- verder ontwikkelen van de elektronische ondersteunende controlemiddelen;
- Borgen van de toezichten door uitvoeren van audits;
- Bij overtreding van voorwaarden dient altijd en correct aan de justitiële autoriteiten te worden gerapporteerd.

In het kader van het tot stand brengen van de wet op de reclassering ligt het voor de hand om nader met elkaar van gedachten te wisselen over mogelijk ruimere verantwoordelijkheden en bevoegdheden voor de reclassering om in te grijpen.

Ik verwacht dat het bekend maken van de maatregelen een behoorlijk effect teweeg zal brengen in mijn organisatie (en mogelijk daarbuiten). Maar ik ben er echter van overtuigd dat de maatregelen een noodzakelijke stap zijn om de bijdrage van de reclassering aan de veiligheid van de samenleving te versterken.

Met vriendelijke groet,

Sjef van Gennip,
Algemeen directeur